

EDITORIAL

Tukuron ang malapad nga paghiliusa, tapuson ang tiraniya

Bag-o nga lebel sang internasyunal nga pagkabantog sa kalainan ang nalab-ot sang rehimeng Duterte. Ginkundenar sining nagligad nga semana sang European Parliament ang linibo nga ekstrahudisyal nga pagpamatay kag iban pa nga seryoso nga paglabag sa tawhanon nga kinamatarung sa ginabansagan nga gera sa droga kag batuk sa mga nagasakdag sa tawhanon nga kinamatarung, mga maki-kapalibutan, unyonista kag mamahayag. Sa wala kaluoy kag brutal nga terorismo sang estado, pagpandabong kag pungsodnon nga pagtraidor, isa na si Duterte sa labing ginakangil-aran nga diktador sa kasaysayan.

Naduso nga maghambal ang internasyunal nga komunidad bangud sa hayagan nga pasistang pagpanalakay sang rehimen batuk sa banwa. Dugang nga tikang sang European Parliament nga nanawagan ini sa European Commission nga suspensidhon ang pabor sa baligyaanay nga makuha sang Pilipinas sa European Union (EU). Ginatum-ukan sang boto sang European Parliament ang pagkahamulag sang rehimeng Duterte indi lang sa pumuluyong Pilipino, kundi pati sa internasyunal nga ko-

munidad.

Mainit nga ginsug-alaw sang pumuluyong Pilipino ang resolusyon sang European Parliament, amo man ang mga pahayag sang mga myembro sang Australia, Basque kag mga personahe sa nagkalainlain nga pungsod. Daku nga pagpapagsik ini sa ila pagbato sa paghari sang terorismo sang estado sang rehimeng Duterte. Maayo nga tiyempo sang resolusyon bangud handum sang pumuluyo nga gilayon nga tapuson ang palyado nga sabat sang

rehimen sa pandemya, ang walay kabulugan nga korapsyon, ang madasig nga nagadaku nga utang, pag-singki sang terorismo sang estado kag pagpamigos.

Ginapilit gihapon sang rehimen ang militarista nga pag-atubang sa pandemya nga may pakitang-tawo nga tikang sa ikaayong lawas kag kulang nga ayuda. Wala gihapon sang *mass testing* kag mahinay ang *contact tracing* kag napaslawan nga dunganang ang bag-o nga impeksyon. Gani, padayon nga nagadaku ang impeksyon kag ulihi katama ang gubyrno. Sa nagligad nga mga semana, linibo nga mga bag-o nga impeksyon sa kada adlaw ang nagtulod sa kabilugan nga nalatnan sa halos 300,000. Nagakabalaka nga malatanan ang minilyon nga Pilipino, labi na ang mga imol kag nagaginutok sa mga komunidad. Ubos-masarangan

nga ginahimo sang di makontrol nga pandemya ang mga pasilidad medikal labi na sa mga prubinsya.

Nagatimbuok ang numero sang nalatnan sa mga mamumugon kag ordinaryo nga empleyado nga kinahanglan magbyahe kag magtrabaho sa mga pabrika kag upisina nga wala sang bastante nga proteksyon. Ginmandu ni Duterte ang paghalog para magbukas ang negosyo pero wala sini ginaobliga ang mga kapitalista nga magtigayon sang *mass testing* kag magsunod sa mga talaksan sa pangpubliko nga ikaayong lawas. Sa tabon sang pandemya, ginapilit ang mga kontra-imol nga programa nga *jeepney phaseout*, bisan pa ang mga ini luwas sa Covid-19 kag bisan kulang katama ang pangpubliko nga transportasyon.

Daw gintalikdan sang rehimen ang minilyon nga mga estudyante nga Pilipino kag mga manunudlo sa napaslawan nga paghanda kag pag-areglo sang mga eskwelahan kag pasilidad para luwas nga makatudlo ang mga titser sa atubang sang ila mga estudyante subong kag sa masunod nga tuig. Nagabalibad ini nga

magpamati sa saway sa ginatawag nga “blended learning” nga nagabalwala sa kongkreto nga kundisyon sang milyon nga pamilya nga wala sang kwarta para sa mga gadyet o internet.

Wala-hawid ang kampanya sang mga pagpamatay kag pag-abuso sa tawhanon nga kinamatarung bisan sa tunga sang pandemya. Nagsingki ang mahigko nga gera ni Duterte sa sunud-sunod nga mga pagpamatay, pagdukot, tortyur, pag-aresto kag madugayan nga pagkulong sa mga aktibista kag kritiko sang rehimen. Adlaw-adlaw ang malala nga paglabag sa tawhanon nga kinamatarung sa tunga sang kontra-insurhensya kag mga taktika sini sang saywar, okupasyon militar kag pagpanghamlet sang mga komunidad sa kaumahan.

Ginahingalitan ni Duterte kag iya mga kroni ang pandemya agud pasingkion ang burukrata-kapitalista nga pagpamanggad sa mga ginabakal sang gubyerno nga sobra ang patong, kikkak kag suhol. Binilyon ka piso nga pondo pangpubliko ang ginabulsa sang mga daku nga buruk-

rata sa pagbakal sang mga kagamitan medikal kag korapsyon sa Philhealth. Nagapadihut si Duterte nga magbakal sang bakuna halin sa China kag Russia nga posible mangin pinakadaku nga korapsyon sa krisis sa Covid-19.

Kon palatandaan ang hagna nga badyet sa 2021 sang rehimen, maathag nga wala sang katapusan ang pag-antus sang banwa sa idalom sang rehimen Duterte. Masupog nga kontra-pumuluyo ang badyet sini sa 2021 nga ginauna ang kontra-insurhensya kag *pork barrel* sangsa ikaayong lawas. Kon may P3.16/adlaw ang kada Pilipino para sa ikaayong lawas, may P12.3 milyon naman nga pondo paniktik nga pwede gastuhon si Duterte kada adlaw. Wala sang dugang nga pondo para sa edukasyon bisan kinahanglanon gid ang pag-areglo sang mga pangpubliko nga eskwelahan. Sa pihak nga bahin, gindugangan naman sang 2,969% ang badyet sang National Task Force to End Local Communist Armed Conflict (NTF-ELCAC) pakadto sa P19.1 bilyon.

Wala katapusan ang pagluad sang rehimen sang kabutigan kag hapaw nga kamatuoran agud tabunan ang kahimtangan sang pungsod. Wala sang basehan, ginhambal sini nga nakalampuwas na ang pungsod sa pinakamalala nga lebel sang pandemya nga Covid-19, samtang walay kapares ang pag-antus sang banwa sa kadakuon sang disempleyo kag kalalaon sang kaimulon. Sa pihak nga bahin, ginpalawig ni Duterte ang “state of calamity” sang isa pa ka tuig agud padayon nga dambungon ang pondo pangpubliko kag isulong ang nagkalainlain nga iskema agud magapabilin sila sa poder.

Dapat gilayon nga tipunon sang pumuluyong Pilipino ang labing madamo nga numero sang mga demokratikong organisasyon, kahublagaan, institusyon, ahensya, mga sektor kag sahi sa isa ka pinakamalapad nga prente para patalsikon ang rehimen Duterte. Sa sini lang maga-

“Tukuron...,” *sundan sa pahina 3*

Kaundan

Editorial: Tukuron ang malapad nga paghiliusa, tapuson ang tiraniya 1

Lampas pa sa bagsak si Duterte 3

NDFP, bukas makigsugilanon sa bise presidente 4

Kapitalista nga pagpanghimulos, ginpasingki 5

Pagpangutang ni Marcos, ginasinod ni Duterte 6

Badyet para sa pasismo, korapsyon 7

Sa malip-ot nga pulong 8

Nagabuang nga mga suldado 9

Kawad-on sg duta, palalaon sg SPLIT 9

Mga protesta para sa kinamatarung 10

Mga ahente paniktik, ginsilutan 10

Pemberton, nakapauli na sa US 10

Dr. Edberto Villegas, 80 10

ANG Bayan

Tuig LI No. 18 | Septyembre 21, 2020

Ang *Ang Bayan* ginabantala sa lenggwahe nga Pilipino, Bisaya, Iloko, Hiligaynon, Waray kag Ingles. Nagabaton ang *Ang Bayan* sang mga kontribusyon sa porma sang mga artikulo kag balita. Ginabuyok man ang mga bumalasa nga magpaabot sang mga saway kag rekomendasyon sa ikauswag sang aton pahayagan.

 [instagram.com/prwcnewsroom](https://www.instagram.com/prwcnewsroom)

 [@prwc_info](https://twitter.com/prwc_info)

 cppinformationbureau@gmail.com

Ang *Ang Bayan* ginabantala duha ka beses kada bulan sang Komite Sentral sang Partido Komunista ng Pilipinas

"Tukuron...", halin sa pahina 2

daku ang tsansa sang mga Pilipino nga batuan ang pandemya, lampasan ang krisis sa ekonomya, tapuson ang terorismo sang estado kag hawanan ang dalan para sa makatarungan kag pangmalawigan nga kalinungan.

Mahimo nga tukuron ang tanan nga klase sang alyansa nga sektoral, multi-sektoral, pang-kampus o pangteritoryo, pormal kag di pormal, agud mangin sentro sang buligay kag koordinasyon sang tanan nga pwersang anti-Duterte. Mahimo nga himuon ang nagkalainlain nga aktibidad para sa pangpulitika kag pangkultura nga pagpahayag sang mga tawo nga may nagkalainlain nga lebel sang kamuklatan. Dapat maghulag man ang mga Pilipino sa luwas sang pungsod agud tipunon ang suporta nga pangkalibutanon kag internasyunal nga aksyon diplomatiko, pangpulitika kag pang-ekonomya batuk sa rehimen.

Dapat magserbi nga taludtod ang pungsodnon-demokratikong pwersa sa malapad nga nagahiliugyong prente kontra-Duterte. Dapat sila mangin pleksible, matinugahon kag mapasensyahon sa pagtipon sang mga tawo kag pagpataas sang ila kamuklatan kag militansya. Kadungan man, dapat indi sila malingkang sa atubang sang intimidasyon kag pagpamahug sang rehimen.

Ang singgit para sa pagbiya o pagpatalsik kay Duterte ang pinakagilayon nga handum sang pumuluoyong Pilipino nga nagahandum sang katarungan, pagbalik sang ila mga kinamatarung kag kahilwayan, kag pag-angkon sang gubyerno nga magasabat sa ila kaayuhan kag i-una ang pag-agum sang kalinungan sangsa walay katapusan nga pagpanggera batuk sa banwa. AB

Lampas pa sa bagsak si Duterte sa pagsabat sa pandemya

Ginhatagan sang "negatibo nga 99.9%" ni Kaupod Juliet de Lima, nagatindog nga nagapamuno sang *negotiating panel* sang National Democratic Front of the Philippines (NDFP), ang sabat sang rehimeng Duterte sa pandemya nga Covid-19. "Absoluto nga wala siya sang (Rodrigo Duterte) ginhimo nga husto" kag sa baylo ginpabudlayan ang masa kag ginbangkrap pa ang gubyerno.

"Militarista, kag indi gid medikal ang sabat sang rehimeng Duterte sa pandemya," suno kay Ka Julie. Wala sang kunsiderasyon sa mga kinamatarung kag kaayuhan sang pumuluyo ang *lockdown* kag mga *quarantine measure*. Sa pagkamatuod, nagserbi pa ini para ipalapta ang bayrus kag pabudlayan ang pumuluyo, labi na ang mga imol, suno pa sa iya.

Gindambong ni Duterte ang pangpubliko nga pondo sa tabon sang paghatag sang ayuda kag paglunsar sang *mass testing*. Wala sang benepisyo nga ginhatag sa mga apektado sang Covid-19 o sa milyon nga pumuluyo nga nawad-an sang trabaho dulot sang *lockdown*.

"Pinakamalala," siling ni Ka Julie, "ang mga responder sang mga ligal nga organisasyong masa pareho ni Zara Alvarez ginaaresto, ginatortur kag patraidor nga ginapatay sang militar kag pulis nga gindeploy para kuno ipatuman ang *lockdown*."

"Dapat ihatag sa mga mamumugon medikal kag ikaayong lawas ang pagpamuno sa pagbato sa pandemya," siling ni Ka Julie. Prayoridad dapat ang pagtigana sang pondo sa pagbato diri. Dapat gilayon nga hatagan sang pondo nga pang-*emergency* ang apektado nga pumuluyo.

"Dapat ideploy ang mga yunit kag tinawo medikal sang militar sa pagpabaskog sang mga medikal nga pagtinguha batuk sa pandemya kag indi para sa pagpatuman sang kwarantana kag *lockdown*." Siling niya, dapat ginapahulag lang ang mga ini para maghatag serbisyo pareho sang pagbulig sa mga naabutan sang *lockdown* para makapauli sa tagsa nila ka prubinsya. Ang mga lokal nga pulis dapat ideploy para maghatag sang bulig pang-emer-

hensya sa mga nagakinahanglan.

"Kinahanglan pungan ang pagdambong ni Duterte kag iya nga mga kroni sa pangpubliko nga pondo, kag dapat ihatag sa pumuluyo ang mga ayuda kag pautang halin sa luwas sang pungsod kag mga internasyunal nga ahensya."

Ginpakamalaut ni Ka Julie ang pagbuhos ni Duterte sang binilyon nga pondo para pasikaron ang kampanya nga kontra-insurhensya, pareho sang 2,969% dugang sa badyet sang NTF-ELCAC. "Ang pagwaldas sa pangpubliko nga pondo paagi sa pagtalana sang sobra-sobra nga badyet sa AFP amo ang isa sa mga kabangdanan kon ngaa bangkrap ang gubyerno," siling niya. "Indi sini mapauntat kundi ginapaigting pa ang inaway banwa."

Kon wala gin-untat ni Duterte ang sugilanon pangkalinungan kag ginrespeto ang mga kasugtanan sini, mada-mo tani ang mabulig sang nalab-ot nga mga nakasugtan sang magtimbang nga panel pareho sang nalimpyo na nga Comprehensive Agreement on Social and Economic Reforms (CASER).

"May santo nga mga probisyon sa CASER para sa pag-atubang sa pandemya nga Covid-19," suno kay Ka Julie. May ara ini nga bilog nga artikulo nga nakatuon sa pagtukod sang isa ka unibersal nga pangpubliko nga sistema sa ikaayong lawas nga maghatag sang kumprehensibo kag de kalidad nga serbisyo para sa tanan. Antes gintalana bilang nagatindog nga nagapamuno sang *peace panel*, ginpamunuan ni Ka Julie ang *reciprocal working committee* nga naghimo sang amo nga borador.

Nakasaad sa Seksyon 4 sang Artikulo XIV (Kinamatarung sa Ikaayong Lawas) sang CASER nga kinahanglan

"Lampas...", sundan sa pahina 4

hatagan sang pagtamod ang pagpabaskog sa sistema sa ikaayong lawas kag programa para sa paglikaw sa balatian nga nakabase sa mga paghatag sang basehan nga mga serbisyo sa ikaayong lawas sa lebel-komunidad. Kadungan sang paghatag sang de kalidad nga serbisyo sa ikaayong lawas ang pag-atubang sa mga halambalanon sang nutrisyon, serbisyo sa tubig, pabalay, edukasyon, trabaho kag pangabuhian, kag iban pa nga mga halambalanon nga nakaapekto sa ikaayong lawas.

Ginasiguro sang Seksyon 5 nga makabaton sang makabuhi nga sweldo kag benepisyo ang tanan nga mamumugon sa ikaayong lawas, amo man ang tawhanon nga kundisyon sa pagtrabaho, kag kasiguruhan sa trabaho. Sa Seksyon 6, gintumod ang kakinahanglanon sang paggamit, pagpauswag kag promosyon sang alternatibo nga pagpamulong sa mga komunidad. Nakasaad man nga kinahanglan amligan ang mga pamaagi nga ini batuk sa mga nagaangkon sang intellectual property rights kag kumpetisyon sa dumuluong nga mga bulong.

AB

NDFP, bukas makigsugilanon sa bise-presidente

Nagpahayag sang kahandaan ang National Democratic Front of the Philippines (NDFP) nga makigsugilanon kay Vice President Leni Robredo bilang konstitusyunal nga tagabulos ni Rodrigo Duterte para buksan liwat ang sugilanon pangkalinungan sa kahigayunan nga mapatalsik o magbiya ang pangulo. "Mahimo ini nga mangin isa sa mga tungtungan para patalsikon si Duterte," suno kay Juliet de Lima, nagatindog nga nagapamuno sang peace panel sang NDFP.

"Posible kag maayo gid ang liwat nga pagbukas sang sugilanon pangkalinungan pagkatapos sang termino ni Duterte, kon mapatalsik man siya o pagkatapos sang iya termino," suno pa kay Ka Julie. "Mangin maayo sa magabulos sa iya kon pagasabton ang daan na nga hingyo sang NDFP nga aprubahan ang mga kasugtanan nga napirmahan na sa nagtaliwan nga mga administrasyon, hatagan sang amnestiya kag hilwayon ang mga detenido pulitikal, kag paagi sa negosasyon pangkalinungan himuon nga katuyuan ang pungsodnon nga rekonsilyasyon, kalinungan kag paghiliusa, nga mahimo maglab-ot sa isa ka gubyrerno nga koalisyon nga magapatuman sa mga kasugtanan sa mga reporma sa katilingban, ekonomya kag pulitika, kag sa pagtapos sang armadong inaway, kag pagtalana sang dispusiyon sang mga armadong pwersa sa magtimbang nga bahin."

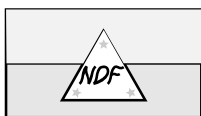
Pananglitan magbukas liwat ang sugilanon pangkalinungan sang

NDFP kag Gubyrerno sang Republika sang Pilipinas sa tunga sang pandemya, mahimo nga talakayon gilayon ang Comprehensive Agreement on Social and Economic Reforms (CASER) agud mapinal kag maaprubahan na ini.

"Kon mabuksan liwat ang sugilanon, mahimo nga magpalawig pa sa sugilanon base sa pagsuma sang mga inagihan kag pagkuha sang mga leksyon halin sa duha ka bahin, amo man lunsay positibo kag negatibo nga tikang sang iban nga pungsod kag internasyunal nga mga ahensya sa pag-atubang kag paglutos sa partikular nga pandemya nga ini, kag sa iban pa nga pandemya," siling niya.

Daan na nga nakasugtan sang magtimbang nga panel nga matapos aprubahan ang Agrarian Reform and Rural Development kag National Industrialization, pagaumpisahan na sang magtimbang nga bahin ang implementasyon sang kasugtanan.

AB

Kalakip ang masunod nga mga probisyon sa kaundan sang Artikulo 21 sang CASER nga may kaangtanan sa paghanda kag pagsabat sa pandemya o anuman nga kalamidad:

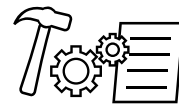
paghatag sang bastante nga kahandaan sa kalamidad.

gilayon nga pagresponde kag pagpanagtag sang relief, kag komprehensibo nga rehabilitasyon, rekonstruksyon kag rekoberi.

pagdumili sa pribatisasyon sang anuman nga aspeto sang pagsabat sa kalamidad para indi makompromiso ang paghatag sang serbisyo sa pumuluyo.

pagbalay sang plano sa rehabilitasyon kag rekonstruksyon nga nagakasanto sa partikularidad kag ispesipiko nga mga peligro nga ginaatubang sang mga komunidad.

paghatag sang gilayon kag bastante nga suporta pinansyal, materyal, moral kag sayko-sosyal.

Kapitalista nga pagpanghimulos, ginpasingki sa panahon sang pandemya

Ginpasingki nga kapitalista nga pagpanghimulos ang ginaantus sang mga mamumugon nga nagbalik sa trabaho sa tunga sang nagahagunos nga pandemya nga Covid-19. Sang tugutan sang rehimeng Duterte ang pagbukas sa operasyon sang pili nga mga industriya sang Mayo, wala sini ginobligar ang mga kapitalista nga pat-uron nga maayo ang lawas kag luwas ang mga mamumugon. Ang solo nga ginhimo sini amo nga magpaggwa sang mandu nga “nagaganyat” sa mga pribadong kumpanya nga respetuhon ang mga kinamatarung kag kaayuhan sang mga mamumugon. Wala ini sang gintalana nga multa o penalidad sa mga magalapas diri.

Di luwas nga mga sona sa pagtrabaho

Sang Agosto, nagtimbuok ang numero sang nagpositibo sa bayrus sa *export processing zone* sa Calabarzon (Region IV-A), kon sa diin nagatrabaho ang obreros sa magkamtambi nga *assembly line*. Masobra 30 sa 140 kumpanya sa Laguna ang nagreport sang mga kaso, lakip ang Gardenia, Ftech, Alaska, Coca-Cola, IMASEN, Technol Eight, Optodev, Interphil, Edward Keller, Toshiba kag Nexperia. Gintumod nga rason sang mga upisyal sa ikaayong lawas sa rehiyon ang pagbalibad sang mga kumpanya nga magpatuman sang mga tikang sa ikaayong lawas. Silingnila, naglapta ang bayrus sa mga sakayan, dormitoryo kag mga kalanan.

Bisan pa man, indi malayo nga maglapta ang bayrus sa mismo mga linya sa produksyon bangud nagandar na sang 80%-100% kapasidad ang mga prabrika. Baliskad ini sa mga pagsulundan angut sa *physical distancing*.

Mayorya sa obreros diri wala sang unyon kag kontraktwal. Hungod nga ginabalewala sang mga kumpanya ang ila ikaayong lawas sa kagustuhan nga magkita. May mga kahigayunan nga nagabalibad ang kapitalista nga isara ang pabrika para maghimo sang disimpeksyon pagkatapos may mga mamumugon nga nagpositibo sa balatian. Kulang katama ang mga pasilidad pangkwarrantina. Masami, ginapapauli lang ang mga mamumugon nga nagposi-

tibo sa tagsa-tagsa nila nga gutok nga balay o dormitoryo kon sa diin ila ginabutang sa peligro ang ila mga pareho nga mamumugon o kapamilya. Masami man nga wala sang ginahimo nga *contact tracing*. Wala man sang *follow-up* nga tsek-ap halin sa kumpanya. Mga komadrone lang halin sa barangay ang pulu-panahon nga nagapamangkot sa ila kahimtangan medikal.

Wala sang *mass testing*. Padyon nga nagasinalayo ang mga mamumugon nga mahimo nga nalatnan sa matawo nga pabrika o lugar sang trabaho. Sa pila ka kumpanya nga nagahimo sang *testing*, indi sakup ang mga kapamilya sang mga mamumugon.

Sa Metro Manila, may mga *call center* nga nagalikom sa matuod nga numero sang nagpositibo nga mamumugon sa kahadlok nga ipasira sila. Ginapapauli lang ang mga may balatian kag ginapabaya. Nagasulod pa gihapon sa mga naka-*aircondition* kag matawo nga upisina ang mga *call center agent* bisan pamatyagan nila nga nalatnan sila.

Mas malala, gingamit sang mga kapitalista ang pandemya para arbitraryo nga magpahalin sang mga mamumugon. Isa ka halimbawa sini ang pagsipa sa 300 kontraktwal nga obreros sang Zenith Foods Corporation kag gilayon nga pagbaylo sa ila sang Hunyo. Ginreport man sa Southern Tagalog ang mga pagpahalin sa Lazada, Nippon Paint, SKMTI, TS Tech, Logistics, Conception kag Unimagina.

Inutil nga gubyrno

Ginreport sang Department of Labor and Employment sang Septyembre 9 nga 40,943 pa lang ang nausisa sini sa masobra isa ka milyon nga rehistradong negosyo sa bilog nga pungsod. Halos sangkapat sa mga ini (9,943) wala nagsunod sa pinakabasehan nga tikang sa ikaayong lawas pareho sang pagsuksok sang *face mask* kag *face shield*, paghimo sang mga pasilidad sa sanitasyon kag paghimo sang regular nga tsek-ap sa ikaayong lawas.

Paliwat-liwat nga nagbalibad ang rehimeng Duterte nga magtigayon sang libre nga *mass testing*. Ginganyat lang sini ang mga korporasyon nga ieksamen ang obreros antes sila paobrahon. Madamo sa ila ang napilitan nga bayaran ang ila mga *testing* nga nagabalor ₱4,000-₱8,000 kada *test*. Tubtob ₱900 kada *test* lang ang ginasabat sang Philhealth.

Wala man ginaobligang sang rehimen nga may mga pasilidad pangkwarrantina ang mga kapitalista. Sa baylo, ginmandu sini nga gamiton para sa kwarrantina ang mga klasrum sang mga pangpubliko nga eskwelahan kag ipasa sa lokal nga mga barangay ang pagmonitor sa mga may balatian.

Wala sang ginahimo nga pageksamen sa mga komunidad sang mga mamumugon. Wala man ginaobligang sang rehimen ang mga kapitalista nga hatagan sang kumpensa-

"Kapitalista..." sundan sa pahina 6

Sobra-sobra nga pagpangutang ni Marcos, ginusunod ni Duterte

Ikatlo nga bahin sang serye angut sa pagpangutang sang rehimeng Duterte. Basahon ang una nga bahin, "Dalagkuan nga pagpangutang sa ngalan sang pandemya," sa Ang Bayan, Agosto 21, 2020; ikaduha nga bahin, "Perwisyo nga dala sang wala-tuo nga pagpangutang ni Duterte," Ang Bayan, Setyembre 7, 2020.

Pareho ni Rodrigo Duterte subong, naghimbunanay ang diktador nga si Ferdinand Marcos sadto sa mga imperyalistang institusyon pangpinansya para pondohan ang iya engrande nga programa pang-imprastruktura agud kuno pasikaron ang ekonomya sang pungsod.

Sobra-sobra ang gin-utang ni Marcos halin sa International Monetary Fund (IMF) kag World Bank (WB) nga lunsay kontrolado sang US agud pondohan ang 61 sa iya mga proyekto. Lakip diri ang Bataan Nuclear Power Plant kag iban pa nga mga proyekto nga ginbansagan mga "white elephant," mga imprastrukturang wala man mabenepisyuhan sang pumuluyo kag gingamit lang ni Marcos kag iya mga kroni agud magkubra sang kikkbak.

Sang ginpapanaug ni Marcos ang layi militar, gilayon niya nga ginliberalisa ang polisiya sa pagpangutang kag ginpatuman ang mga reporma nga gindikta sa iya sang IMF-WB. Ginkuha niya ang limitasyon sa pagpangutang nga sadto nagdumili sa Pilipinas nga mangutang lampas sa \$250 milyon kada tuig kag nagrehistro sang kabilugan nga utang nga \$1 bilyon. Sa sulod sang walo ka tuig (1973-1981), nag-utang siya sang masobra \$2.6 bilyon. Pag-abot sang 1980, ang Pilipinas na ang ikawalo sa 113 pungsod sa bilog nga kalibutan nga nakakubra

sang pinakadaku nga utang halin sa WB. Upod ang gin-utang niya halin sa mga dumuluong nga pribadong bangko, naglab-ot ang dumuluong nga utang sang pungsod halin \$600 milyon sang 1965 pakadto \$26 bilyon paglab-ot sang 1986.

Paglab-ot sang 1980, ang Pilipinas na ang nagapanguna nga pungsod sa Asia kag ikaduha sa bilog nga kalibutan na nakabaton sang pinakadaku nga kantidad sang mga *structural adjustment loan* (SAL) halin sa IMF-WB. Ang mga pautang nga ini may katuwang nga mga kundisyon pareho sang pagpanubo sa mga taripa, kag pagkuha sang kantitatibo nga restriksyon sa pag-import; dugang nga buhis; pribatisasyon sang mga pangpubliko nga propyedad; deregulasyon; pag-eksport sang kusog pag

trabaho; pagbuhin sa sweldo kag iban pa nga kontra-pumuluyo kag maki-negosyo nga mga polisiya. Sang ulihi, ang mga neoliberal nga tikang nga ini ginpakete bilang Washington Consensus.

Ang mga SAL nga ginkubra ni Marcos halin 1980 tuhtob 1984 nga nagabalor sang \$500 milyon ang nagmarka sang dinekada nga pagpatuman sang mga polisiya nga neoliberal sa Pilipinas. Bilang kabahin sini, labing ginpanubo ang abereyds nga taripa sa pag-import halin 43% pakadto 28% sang 1985 nga nagresulta sa pagkaputo sang mga lokal nga negosyo kag malaparan nga disempleyo.

Baliskad sa rebisyunista nga padihut nga paggwaon nga "bulawanon" ang mga tuig sa idalom sang diktaduryang US-Marcos, ang matuod nga nagsadsad ang ekonomya. Paglab-ot sang 1985, ang tantos sang disempleyo nagrehistro sa 12.6% halin 3.9% lang sang 1975. Nagtimbuok man ang presyo sang mga pangunahon nga balaklon kag serbisyo kadungan sang paghabok sa tantos sang implasyon pakadto sa halos 30% sang 1985 halin 6.8% sang 1975.

Sa pihak sang kuno "pagbalik" sang demokrasya sang mapatalsik ang diktadurya sang 1986, tanaan nga nagsulunod nga rehimen, lakip ang subong nga rehimeng Duterte padayon nga nagatib-ong kag nagapatuman sa mga neoliberal nga reporma nga ginadikta sang IMF-WB. **AB**

"Kapitalista..." halin sa pahina 5

syon ang mga nakakwarantina nga katumbas sang rekisito nga 14 adlaw. Brutal nga ginapatuman ang sistema nga "no work, no pay," bisan pa maathag nalatnan ang mga mamumugon sa pabrika. Masami man wala sila nakabaton sang *hazard pay*.

Ginaistriktuhan ang pangpubliko

nga transportasyon pero wala sang ginhatag nga alternatiba. Ginpasa sa mga kumpanya ang responsibilidad nga magkontrata sang iban nga pribadong kumpanya para maghatag sang mahal nga serbisyo nga kinahanglan bayaran sang mamumugon. Ginreklamo sini lang sang mga mamumugon sa Laguna nga mabug-at ang P60 pamasaha sa espesyal nga

shuttle bangud P373 lang ang ila inadlaw nga sweldo.

Mas malala, ginpahanugutan sang rehimen ang "pakig-ayuanay" sang mga kumpanya sa mga mamumugon para buhinan ang sweldo. Madamo ang napilitan nga magbaton sang halos 50% pagnubo sang sweldo, labi na ang mga may areglo nga *work from home*. **AB**

Badyet para sa pasismo kag korapsyon, ginkwestyon

Lubos nga ginbusisi kag ginkwestyon sang mga progresibo nga kongresista lang badyet sang rehimeng Duterte para sa 2021 sining Septyembre. Partikular nga gintum-ukan sang mga representante halin sa Makabayan Bloc ang pondo nga gintalana sa militar, sa upisina ni Rodrigo Duterte kag pati sa mga ahensya nga direkta nga napaidalom diri.

Pangunahon diri ang halos 3,000% dugang nga badyet para sa National Task Force-ELCAC, P206 bilyon nga dugang sa Department of National Defense kag daku nga alokasyon sa pondo paniktik kag mga ahensya nga ara sa idalom sang Office of the President. Ginpakamalaug sang mga tiglawas ang paggamit sang mga ahensya nga ini sang pondo para sa kampanya nga pagpamigos nga ginalakipan sang *red-tagging*, iligal nga pagpang-aresto kag detensyon, kag ekstrahudisyal nga pagpamatay batuk sa mga organisasyon, indibidwal kag institusyon nga kritikal kay Duterte.

Kaangut sini, nagpanawagan si Sen. Franklin Drilon nga i-akawnt ang pondo sang NTF-ELCAC nga siling niya hungod nga ginbalay para sa korapsyon. Sa P19-bilyon nga badyet sini, P16.4 bilyon ang kuno igahatag sa mga barangay para sa indi programado nga mga proyekto nga sosyal kag pang-ekonomya.

Ginkundenar man sang mga organisasyong masa ang pagprayoriti sa sang rehimen sa programa nga pang-imprastruktura sa atubang sang nagahagunos nga pandemya. Suno sa pagtuon sang Ibon Foundation, indi magnubo sa P1.1 trilyon sa P4.3 trilyon nga pungsodnon nga badyet ang nakatalana para sa programa nga Build, Build, Build sang rehimen. Daku nga pondo ang gintalana sa Department of Public Works and Highways (P613 bilyon) kag Department of Transportation (P107.4 bilyon). Daku nga bahin sini (36%) para sa pagplastar lang sang mga karsada. Ini samtang tuman kagamay ang gintalana (P1.8 bilyon) para sa pagtukod sang mga pasilidad medikal sa atubang sang naga-

palyar nga sistema sa ikaayong lawas sa pungsod.

Wala sang kinatuhay sa nagtaliwan, ginatratar sang mga kongresista bilang *pork barrel* ang pondo sa imprastruktura. Nagtuhaw ang daku nga antad sa alokasyon sa mga distrito sang kwestyunon sang isa ka maki-administrasyon nga kongresista ang alokasyon para sa mga distrito sang pinaka-masupog nga idu-ido ni Duterte sa kongreso. Sa partikular, ang distrito ni Rep. Alan Cayetano gintalanaan sang P8 bilyon, kag P11.8 bilyon man sa distrito ni Rep. Luis Raymund Villafuerte.

Kon tingbon, tuman kagamay ang gindugang sa badyet para sa mga serbisyo sosyal. Suno sa Ibon Foundation, naggamay ang gintalana nga pondo sang rehimen para sa mga programa nga krusyal sa panahon sang pandemya kag resesyon. Bisan may gamay nga pagdaku sa hagna nga badyet para sa Department of Labor and Employment, kulang katama ini para hatagan sang ayuda ang minilyon nga mamumugon nga nadulaan sang trabaho. Nagnu-bo man ang pondo para sa Department of Trade and Industry nga para sa gamay nga negosyo halin P534 bilyon pakadto P454 bilyon.

Baliskad sa ginapabugal sang rehimen para sa edukasyon kag serbisyo sosyal, tuman kagamay sang pondo para sa mga pagbag-o dala sang *lockdown*. Pareho lang ang gintalana sining pondo para sa mga pagbag-o sang kurikulum kag pagpauswag sang pagtudlo nga kinahanglanon para sa

mga modular *training* kag *online class* sa elementarya kag hayskul. Halos wala sang kinalain ang alokasyon para sa mga kolehiyo kag unibersidad sa 2020 kag 2021 bisan pa nga kulang gid sa kagamitan kag pamaagi para sa mga *online class*. Wala ini sang gintalana para pauswag ang imprastruktura nga digital, bisan nga daku nga pabudlay ang pagkaatrasado sini sa *online* nga edukasyon.

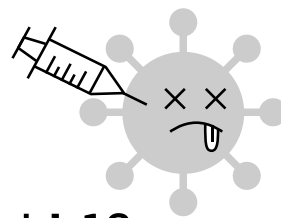
Pinakamalala ang gintalana nga badyet para sa Department of Health, nga dapat pinakaprayoridad sa panahon nga tuman kahitad na ang sistema sa ikaayong lawas kag sa tantya nga pagdugay sang pandemya. Gintaasan lang sang 2.9% (P27 bilyon) alokasyon para sa ahensya. Kulang gid ini bisan sa pag-employo pa lang sang dugang nga mga mamumugon medikal. Madamo nga krusyal nga programa ang ginkaltasan pa ang pondo pareho sang pagpanalawsaw angut sa makalalaton nga balatian, pagmentenar sang mga pangpubliko nga ospital (lakip ang mga Covid-19 center) kag mga laboratoryo nga nagaproseso sang mga *test*, sistema sang pagtipon sang napanahon kag husto nga datos, paghanas para sa mga personel sa medikal kag madamo pa. Suno sa Alliance of Health Workers, ginasalaming sini ang hungod nga pagpatumbaya sang rehimen sa ikaayong lawas sang pumuluyo kag mga polisiya batuk sa *mass testing*, *contact tracing* kag pagsiguro sang syentipiko nga basehan sang mga tikang kontra pandemya.

Luwas sa pagdaku sang pondo para sa kontra-insurhensya kag kurakot ni Duterte kag iya masupog nga suluguon, halos wala sang kinatuhay ang badyet sang 2020 kag ang ginapropener para sa 2021. Padayon ang kinasadya sang mga manugdambong kag pasista sa pagbalsa sa kaban sang banwa, bisan sa tunga sang pandemya kag resesyon. AB

₱ 2.5 BILYON

pondo para sa bakuna kontra Covid-19.

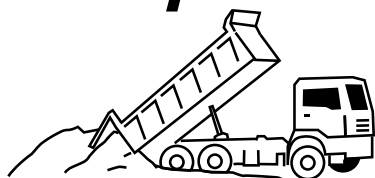

Sa minimum, **₱22 bilyon** ang kinahanglan para **bakunahan ang tanan nga Pilipino.**

₱ 28 milyon

GIN-USIKAN SANG DENR

SA **PAGTAMBAK** SANG DOLOMITE "**WHITE SAND**" SA 500-METRO NGA BAYBAYON SANG **MANILA BAY**

Ang dolomite may sangkap nga *aluminum, lead, kag mercury* nga delikado sa tawo kag sa mga nagapuyo sa dagat.

₱ 3.16

badyet kada Pilipino

kada araw. "Indi makabakal bisan isa ka *paracetamol*," suno sa mga mamumugon sa ikaayong lawas.

Shield Act

para sa **₱1.568-trilyon** nga pondo pang-emerhensya sa mga **estudyante**, mamumugon kag magagmay nga negosyo.

hagna nga layi sang bloke nga Makabayan (House Bill 7620)

100,000+

ang **nagprotesta** sa **Minsk, Belarus** sang **Septyembre 13** batuk sa tiraniya.

Amo man kadamo ang **nagprotesta** sa **Bangkok, Thailand** sang **Septyembre 19** nga **nanawagan** nga **tapuson** ang **monarkiya** kag **pagginahum militar.**

Septyembre 9, 1976

Adlaw nga napatay ang dungganon nga lider nga si **Mao Zedong**

Gindumdom subong nga tuig ang **ika-44 anibersaryo** sang iya **kamatayon.**

626

tiglawas sang European Parliament

ang **nagboto** pabor sa **resolusyon** nga nagapanawagan sang **independyente nga imbestigasyon** kaangut sa kahimtangan sang **tawhanon nga kinamatarung sa Pilipinas.** Pito lang ang nagpamatuk.

37 PETISYON

na ang **ginpasaka** sa **Korte Suprema** batuk sa **Anti-Terror Act**

Nagabuang nga mga suldado sa mga baryo

Wala sang kaluoy nga ginpatay sang mga ahente sang estado si Rolando Patiño Leyson, Sr, 78, sang Septyembre 12 sa Barangay San Pedro, Sison, Surigao del Norte. Lima ka armadong lalaki ang nagsulong sa iya balay kag masobra 20 beses siya nga ginluthang. Gintarget si Leyson bangud lang nga kilala nga kumander sang Bagong Hukbong Bayan (BHB) sa prubinsya ang iya nga anak.

Antes sini, ginpatay man sang pareho nga grupo ang drayber sang traysikel nga si Jojie Udtohan Gayoso sang Septyembre 8 sa pareho nga barangay. Si Gayoso salaligan ni Leyson.

Sa Eastern Samar, ginpatay sang mga elemento sang 78th IB ang isa ka lalaki nga may balatian sa pamensaron sa Sityo Kabugawan, Barangay Aroganga, Dolores sang Agosto 16. Ginluthang ang biktima pagkatapos habuyon niya sang lubi ang isa ka suldado. Natabuan nga nasumalang nila ang biktima sa lugar kon sa diin naengkwentro nila ang isa ka yunit sang BHB.

Sa Negros Oriental, gin-aresto si Nonna Espinosa kag siyam nga iban pa sa Sityo Ilihan, Barangay Buenavista, Guihulngan City sang Septyembre 10. Gintago sila sang mga suldado sang 62nd IB kag tubtob subong wala pa mabisitahan sang ila mga paryente.

Sa Negros Occidental, tatlo ka mangunguma ang gin-ipit sang mga suldado sang 62nd IB nga nanglig-hot sa Barangay Budlasan, Canlaon City sang Septyembre 17. Pareho nga nagaasikaso sang mga ginasa-god nga karabaw sanday Ernie Jocolbe kag Gilbert Reyes sang ipiton sila sang mga suldado. Ginpaandaman man si Romeo, utod ni Reyes. Ilegal man nga ginhalughog sang mga suldado ang mga balay sa Sityo Natuling kag ginkawat ang mga kagamitan sang mga residente. Isa pa ka grupo sang pamatan-on ang ginipit sang nasambit nga yunit sa kai-ping nga barangay.

Sa Western Samar, nadugangan pa ang mga baryo nga ginahalitan sang 87th IB kag 14th IB sa ngalan sang Retooled Community Support Program. Ginsakup sang operasyon sang militar ang mga barangay sang

Hagbay kag Cataydungan sa San Jose de Buan, dugang sa nauna nga 33 barangay nga ila gin-okupar halin pa sang Mayo. Walo sa mga baryo nga ini ang ginhamlet, kon sa diin tubtob tatlo ka residente lang ang ginatugutan nga maggwa sa barangay.

Lider-drayber sa Bicol, gin-aresto

Gindakup sang gintingub nga pwersa sang militar kag pulis si Ramon Rescovilla sang Septyembre 9 samtang nagapauli sa Daraga, Albay. Gintamnan sang ebidensya nga pusil kag granada ang iya bag kag pagkatapos gindala siya sa pre-

sinto kon sa diin siya ginbakol. Ginpasakaan siya sang himu-himo nga kaso nga pagpatay.

Si Rescovilla bise presidente sang Pinag-isang Samahan ng mga Tsuper at Operator Nationwide (Piston) kag nagatindog nga tagapamaba sang Condor-Piston Bicol.

Sa Camarines Norte, gin-aresto ang mamahayag nga si Rommel Fenix kag apat pa nga mamahayag sang Septyembre 15. Ginpasakaan sila sang kaso nga *libel* sang gobernador kag lokal nga upisyal sang prubinsya.

Isa ka adlaw antes sini, ginluthang kag napatay ang mamahayag nga si Jobert Bercasio sa Barangay Cabid-an, Sorsogon City sang Septyembre 14. Si Bercasio ang ika-17 mamahayag nga ginpatay sa idalom sang rehimeng Duterte. AB

Kawad-on sang duta, palalaon sang programa nga SPLIT, pagtukod sang mga *mega farm*

PALALAON SANG PROGRAMA nga SPLIT (Support to Parcelization of Lands for Individual Titles) sang Department of Agriculture (DA) ang kawad-on sang duta sa kaumhan, suno sa Kilusang Magbubukid ng Pilipinas (KMP) sa isa ka pahayag sang Septyembre 7. Pagapondohan ang programa nga ini sang P18.3 bilyon nga utang halin sa World Bank. Sakup sini ang halos 1.4 milyon nga ektaryang duta nga agrikultural, nga ginatalauma sang halos isa ka milyon nga mangunguma.

Indi simple nga pagpanagtag sang indibidwal nga titulo ang katuyuan sang SPLIT. Baliskad sa ngalan sang programa nga para kuno ihatag ang mga indibidwal nga titulo, ang matuod nga tuyo sang SPLIT nga hatagan-dalan ang malaparan nga pagbakal sang mga titulo para tukuron ang mga “mega farm” sang mga daku nga kumpanya. Sa dinekada nga inagihan sang KMP, masami nga nagakabawi ang mga Certificate of Land Ownership Award sang indibidwal nga mangunguma gamit ang mga buslot sa layi, kalakasan kag pagpaniplang. Lapnagon ang mga areglo sang maanomalya nga pagbawi sang mga agalon nga mayduta sa mga duta nga ginpanagtag na sa mga sistema nga pareho sang aryendo.

Magapalubha man sa gutom ang mangunguma sa programa sang DA nga Mega Farms and Food Security Program. Ginaduso sang nasambit nga programa ang pagsimpon sang indibidwal nga mga mangunguma nga may uyat sang magagmay nga parsela sang duta padulong sa mga daku nga ulumhan o “mega farm” nga may 50 ektarya para sa “espesyalisado nga produksyon” sang mga “high value crop” o mga produkto nga mada-sig nga nabaligya sa dumuluong nga merkado. Kasugpon ini sa programa nga ginaduso sang Asian Development Bank sa pagsaylo sang mga mangunguma sa pagtanum sang komersyal nga mga produktong agrikultural, partikular ang mga mangunguma sa palayan nga nadulaan sang kita dulot sang liberalisasyon sa importasyon sang bugas.

Protesta para sa kinamatarung kag kontra sa kaltas sa badyet kag diktadurya

Sunud-sunod nga mga protesta sa kalye kag online ang ginhimo sang nagkalainlain nga sektor sining nagligad nga duha ka semana.

Nagpiket ang mga pamatan-on sa atubang sang Kongreso sa Quezon City kadungan sang pagtalakay sa badyet para sa edukasyon sang Septyembre 16. Ginsundan ini sang paghulag sang mga imol sa syudad nga nagduso nga gilayon na nga ipanagtag ang ayuda kadungan man sang pagbista sa badyet sang Department of Social Welfare and Development.

Isa ka adlaw antes sini, nagpiket man ang mga manunudlo para ipanawagan ang dugang nga pondo para sa edukasyon.

Sang Septyembre 14, ginatos ka drayber ang nagtipon sa atubang sang upisina sang Land Transportation Franchising and Regulatory

Board sa Quezon City. Panawagan nila nga pahanugutan na nga magbyahe ang tanan nga dyip, pagbukas sa tanan nga ruta, kag lubos nga pagbasura sa padihot nga *jeepney phaseout*. Ginpahanugutan ang pagbyahe sang dugang nga 1,159 nga dyip pero tuman ka kulang gihapon ini. Nagapabilin nga indi makabyahe ang 58,000 nga dyip kag wala pa gihapon sang kita ang 116,000 mga drayber.

Sa pareho nga adlaw, ginlunsar sang Karapatan ang Global Day of Action for the Philippines kadungan sa pagbukas sang sesyon sang United Nations Human Rights Council. Nakig-isa diri ang lima ka espesyal nga taga-report sang United Nati-

ons, mga myembro sang parlamento sang European Union, Basque kag Australia, mga internasyunal nga koalision kag institusyon, kag mga tagasakdag

sang tawhanon nga kinamatarung sa Hongkong, Korea, Kenya, Turkey kag South Africa.

Nagtipon ang mga biktima sang layi militar kag ila nga mga tagasporta sa Bantayog ng mga Bayani sang Septyembre 11, sa kaadlawan sang diktador nga si Ferdinand Marcos. Ginkundenar nila ang tuyo paghimo nga layi sang Marcos Day o Adlaw ni Marcos sa Ilocos Norte.

Sa Davao City, naggwa sa upisina ang mga myembro sang Gabriela, KMU kag Karapatan kag nagkadto sa Orcullo Drive sang Septyembre 14 para iprotesta ang paliwat-liwat kag lapnagon nga *red-tagging* kag pagpang-ipit sang militar kag lokal nga gubyerno sa mga kapitalista sa syudad. AB

Mga ahente nga paniktik, ginsilutan

GIN-AMBUS SANG BAGONG Hukbong Bayan (BHB)-Roselyn Jean Pelle Command ang ahente nga paniktik nga si Benedicto Omblero sang Septyembre 4 sa Negros Occidental. Nakumpiska halin sa iya ang duha ka kalibre .45 kag mga bala. Si Omblero elemento sang Military Intelligence Battalion nga ara sa idalom sang 3rd ID, kag katapu sang anti-komunista nga grupong ANAD.

Samtang, ginsilutan man sang BHB-Surigao del Norte ang ahente nga paniktik nga si P/SSgt. Restie Dandan sang Agosto 18.

Pareho nga imbolbado sanday Omblero kag Dandan sa iligal nga pagaresto sa mga mangunguma, pagpamahug sa mga residente, pagpangilkil kag iban pa nga anti-sosyal nga buluhaton sa komunidad.

Sa Davao City, lima ka suldado sang 27th IB ang napatay sang ambuson sila sang BHB sa Sityo Lubas, Paquibato District sang Agosto 26.

Pemberton, ginhatagan sang pardon kag nakapauli na sa US

KIBOT KAG KAAKIG ang nagsug-alaw sa paghatag ni Rodrigo Duterte sang *presidential pardon* o absoluto nga pagpatawad sang Septyembre 6 kay Joseph Scott Pemberton, ang suldado nga Amerikano nga nagpatay sa *transgender* nga si Jennifer Laude sang 2015. Katunga pa lang sa 10-tuig nga sentensya ang kalawig sang iya pagkabilanggo.

Sa pahayag sini sang Septyembre 7, gintawag sang Partido Komunista sang Pilipinas ang pagpatawad bilang pag-ampo ni Duterte sa gubyerno kag militar sang US, inhustisya sa pamilya ni Laude, kag pagtraidor sa pumulu-yong Pilipino.

Antes ang pagpatawad kay Pemberton, may 10 na nga ginreport nga krimen ang mga suldado nga ara sa pungsod nga napaidalom sa Visiting Forces Agreement. Luwas sa isa ka kaso sang pagpanglugos sang 2005, tanan nga mga kaso nga ini wala makaabot sa mga korte.

Dr. Edberto Villegas, 80

GINPASIDUNGGAN SANG Partido Komunista sang Pilipinas kag nagkalainlain nga progresibong grupo kag indibidwal si Dr. Edberto Villegas, isa sa pinakaaktibo nga patriyotiko, kampion sang anti-imperyalismo kag rebolusyonaryo nga intelektwal sa pungsod. Nagtaliwan siya sa edad nga 80 makaligad nga mag-agi sang *stroke* sang Septyembre 7. Lakip siya sa mga nagpundar sa Kabataang Makabayan sang 1964.

Siya anay propesor sang University of the Philippines-Manila kag De La Salle University. Bilang isa ka rebolusyonaryo nga intelektwal, aktibo niya nga ginpakamalaut ang mga polisiya nga neoliberal kag mga programa sang mga teknokrata sang World Bank sa Pilipinas nga nagapabilin sa atrasado nga kahimtangan sang pungsod. Madamo siya nga ginsulat nga libro nga naghayag sa nagkalainlain nga nawong sang imperyalista nga pagpamigos kag pagpanghimulos.